

УДК 347.962

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.12.49>**Оксана Хотинська-Нор,***докт. юрид. наук, доцентка,**завідувачка кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури,**прокуратури, судоустрою**Інституту права**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЕТИКА СУДДІ ТА СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ НИМ ДУМКИ В КОНТЕКСТІ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

У будь-якій правовій державі судова влада посідає особливе місце як гарант справедливості й базових для демократії цінностей. Ефективність її функціонування залежить від багатьох факторів, серед яких чільне місце посідає довіра з боку суспільства. Остання ж формується, серед іншого, крізь призму оцінювання поведінки представників судової влади – суддів, що покладає на них додаткові вимоги, обов'язки й обмеження.

Так, у професійній і повсякденній діяльності суддя повинен дотримуватися правил професійної етики, які спрямовані на утвердження поваги до високого статусу судді та авторитету судової влади в суспільстві.

Етичний складник статусу судді зумовлює специфіку реалізації ним своїх прав, зокрема права на свободу слова й вираження думки. Це дає змогу говорити про етику висловлювань судді, яка в умовах розвитку комунікації судової влади із суспільством має надзвичайно важливе значення. Саме тому це питання є предметом окремої уваги Європейського суду з прав людини, який у рішеннях сформулював і розвинув низку позицій, цінних для розвитку суспільства, статусу судді та сфери правосуддя будь-якої країни.

Системний аналіз ключових документів, які регулюють в Україні питання суддівської етики, дає змогу розглядати етику висловлювань судді в таких випадках: під час здійснення правосуддя (у судовому процесі); у публічних виступах, зокрема ЗМІ; під час здійснення інших видів діяльності, незаборонених для судді, – літературної, наукової, викладацької; під час Інтернет-спілкування; у повсякденному житті.

Водночас аналіз практики Європейського суду з прав людини дає можливість акцентувати увагу на публічних виступах суддів, серед яких за контентом можна виділити ті, які стосувалися справ, що перебували в їхньому провадженні; ті, у яких піддавалися критиці заходи судової реформи; ті, які містили критичні зауваження суддів стосовно своїх колег.

Результати проведеного аналізу дають змогу зробити висновок, що, незважаючи на різні передумови, різні обставини та прояви реалізації суддями права на свободу висловлювань, усі випадки об'єднанні, а судді обмежені єдиною етичною тріадою, про яку повинен пам'ятати кожен суддя, висловлюючи свою позицію, – стриманість, обачність, нейтральність.

Ключові слова: судова влада, авторитет судової влади, статус судді, етика судді, свобода слова, свобода висловлювань, Європейський суд з прав людини.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування судової влади є необхідною умовою реалізації доктрини верховенства права в будь-якій демократичній державі. Постає судді, який репрезентує судову владу в суспільстві як особа, яка здійснює правосуддя, завжди перебуватиме у фокусі уваги громадськості, експертів, а також усіх тих, хто причетний до творення судової реформи в Україні. Крізь призму оцінювання поведінки судді, його висловлювань як у судовому процесі, так і поза ним формується суспільне уявлення про справедливий суд і довіра до

судової влади. Саме тому важливо, щоб її мотиви та прояви відповідали чинним у суспільстві цінностям і нормам моралі.

Як і будь-яка людина, суддя має право на вільне вираження своїх думок, що, серед іншого, є проявом його незалежності. Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) передбачає, що кожен має право на свободу вираження поглядів. Конституція України в ст. 34 гарантує кожному право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Водночас професій-

ний статус, роль, яка покладається на суддю в суспільстві, накладають на нього певні етичні обмеження, пов'язані з обов'язками втілювати й підтримувати авторитет суду та судової влади. Бангалорські принципи поведінки суддів передбачають, що «судді, як і будь-якому громадянину, гарантується право вільного вираження думок, віросповідання, участі в зібраннях та асоціаціях, однак у процесі реалізації таких прав суддя завжди турбується про підтримку високого статусу посади судді та не допускає дій, що не сумісні з неупередженістю й незалежністю судових органів» [1]. Інакше кажучи, право судді на свободу слова, його реалізація завжди граничитимуть, обмежуватимуться та оцінюватимуться в контексті загроз і ризиків для його незалежності й неупередженості, а також шкоди авторитету професійного статусу, судової влади та суспільній довірі до неї. Тому цілком закономірно, що це питання відзначається наднаціональним характером, привертаючи увагу міжнародних інституцій. Особливий інтерес становлять підходи Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), які розвиваються з урахуванням динамічності національного законодавства, еволюції гарантій суддівської незалежності й концепту легітимності судової влади.

Метою статті є аналіз окремих питань реалізації права судді на свободу висловлювань у контексті дотримання ним етичних стандартів крізь призму практики ЄСПЛ.

Виклад основного матеріалу. Як зазначалося вище, етичні аспекти поведінки судді безпосередньо пов'язані з довірою до його дій, мотивів і рішень, а отже, довірою до судової влади, яка нині є необхідною умовою її легітимності в суспільстві. У контексті теми публікації йдеться про етику висловлювань судді, вираження ним його думки, власної позиції щодо тих чи інших питань, адже прийнято вважати, що суддя говорить мовою своїх рішень. Але в сучасних умовах державотворення та розвитку українського суспільства, опинившись у вирі судових реформ, суддя став активним учасником комунікаційних процесів, які спонукають до активного позиціонування в інформаційному просторі інтересів судової влади, обстоювання власних поглядів на проблеми її функціонування, захист корпоративних інтересів суддівської спільноти, а подекуди й особистих інтересів судді.

Етика висловлювань судді стосується як їх форми, так і змісту, охоплює різноманітні ситуації професійного та повсякденного життя судді.

Ми вже наводили вище положення Бангалорських принципів поведінки суддів, яке передбачає право судді на свободу висловлювань, реалізація якого не повинна шкодити незалежності правосуддя й авторитету судової влади. Проте цей документ містить й інші приписи, які встановлюють певні правила вираження суддею власної думки та скеровують суддю до певної моделі спілкування. Так, у п. 2.4, який розкриває зміст принципу об'єктивності судді, зазначено, що перед розглядом справи суддя утримується від будь-яких коментарів, що могли б якимось чином вплинути на перебіг справи чи поставити під сумнів справедливе ведення процесу. Суддя утримується від публічних та інших коментарів, оскільки це може перешкодити неупередженому розгляду справи стосовно певної особи чи питання. Серед інших положень, які безпосередньо стосуються права судді на свободу висловлювань, закріплено право судді за умови належного виконання своїх обов'язків займатися літературною, педагогічною діяльністю, читати лекції, на публічних слуханнях справ виступати перед офіційним органом з питань, що пов'язані з правом, відправленням правосуддя чи іншими подібними питаннями (п. 4.11) [1].

Зазначеним положенням кореспондують норми Кодексу суддівської етики, що діють в Україні. Зокрема, стосовно поведінки судді під час здійснення правосуддя передбачено, що суддя повинен виконувати обов'язки судді безсторонньо й неупереджено та утримуватися від висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у рівності професійних суддів (ст. 10); суддя не може робити публічних заяв, коментувати в ЗМІ справи, які перебувають у провадженні суду, і піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили. Суддя не має права розголошувати інформацію, що стала йому відома у зв'язку з розглядом справи (ст. 12); суддя, що перебуває на адміністративній посаді в суді, повинен утримуватися від висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів і в тому, що судді здійснюють колективне вирішення питань організації роботи суду (ст. 13). Поза судом участь судді в соціальних мережах, Інтернет-форумах і застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади (ст. 20) [2].

Отже, навіть поверховий аналіз наведених положень дає можливість розглядати етику висловлювань судді в такій умовній системі (класифікації):

- під час здійснення правосуддя (у судовому процесі);
- у публічних виступах, зокрема ЗМІ;
- під час здійснення інших видів діяльності, незаборонених для судді, – літературної, наукової, викладацької;
- під час Інтернет-спілкування;
- у повсякденному житті.

Такий підхід дає змогу належним чином структурувати наш подальший аналіз із наведенням відповідних позицій і рішень ЄСПЛ. Однак, сповідуючи лаконічність викладу, у межах публікації ми розглянемо лише етику висловлювань судді в судовому процесі та під час публічних виступів.

Варто розпочати з того, що етика спілкування судді в судовому процесі прямо пов'язана з вимогами незалежності, неупередженості, об'єктивності судового розгляду справи, недискримінації учасників судового процесу. Вона є похідною від такого, але не виключно принципу судочинства, як повага до честі, гідності всіх учасників судового процесу, який, своє чергою, впливає з конституційної презумпції, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України). У науковій літературі із цього приводу зауважується, що взаємодія суду з іншими учасниками судового процесу на засадах взаємоповаги передбачає такий режим судового засідання, за якого спілкування, реалізація під час судового процесу своїх прав, виконання обов'язків, здійснення будь-яких процесуальних дій відбувається в контексті усвідомлення ними значимості обов'язків один одного, соціальної ролі кожного з них. «... прояви взаємоповаги ... під час здійснення судочинства можуть бути різноманітними та полягати у ввічливому зверненні один до одного; шанобливій і спокійній манері спілкування в судовому засіданні; тактовній і витриманій манері поведіння; ... уникненні суперечок між собою та некоректних висловлювань на адресу один одного тощо» [3]. Тобто й за формою, і за змістом висловлювання судді під час здійснення судочинства повинні слугувати вираженням поваги до учасників судового процесу.

Суддя не вправі вживати образливих слів або таких, що можуть принизити чи дискримінувати інших. Водночас його слова, вирази повинні мати нейтральний, незаангажований характер, щоб не виникало жодних сумнівів у його незалежності й неупередженості. Будь-який словесний прояв симпатії чи антипатії до учасників судового процесу може бути розцінений як порушення права на здійснення правосуддя незалежним і безстороннім судом. Так, наприклад, у справі

«Кіпріану проти Кіпру» (Kyprianou v. Cyprus) ЄСПЛ дійшов висновку про порушення вимог п. 1 ст. 6 Конвенції (щодо безсторонності суду). Серед причин ЄСПЛ відмітив, що судді у вирокі заявнику визнали, що «як люди» вони були «глибоко ображені» заявником. Таке висловлювання, на думку ЄСПЛ, само по собі продемонструвало, що судді були особисто ображені словами та діями заявника. Крім того, експресивна мова, до якої вдалися судді при винесенні обвинувального вироку, передавала почуття обурення й шоку, що суперечить безпристрасному підходу, який очікується від суду при проголошенні його актів. Крім того, судді висловили свою думку раніше, у дебатах із заявником, повідомивши, що вважають його винним у вчиненні кримінального караного діяння – неповаги до суду [4].

Особливу увагу широкої спільноти привертають публічні виступи суддів, зокрема, через ЗМІ. З одного боку, сьогодні, у добу інформаційного суспільства, різноманітна комунікація суддів, їхня проактивна позиція в інформаційному просторі є необхідними для суддівської спільноти, на адресу якої часто лунають звинувачення в корпоративізмі, консервативності й замкнутості. З іншого боку, публічне вираження суддями власної позиції щодо окремих питань, особливо тих, що є політично чутливими, може бути розцінене як таке, що завдає шкоди авторитету судової влади або свідчить про упереджене ставлення судді до учасників судового провадження.

Серед публічних виступів суддів, що стали предметом уваги ЄСПЛ, за контентом можна виділити такі:

- які стосувалися справ, що перебували в їхньому провадженні;
- у яких піддавалися критиці заходи судової реформи;
- які містили критичні зауваження стосовно своїх колег.

Щодо наслідків публічного обговорення суддею ходу чи учасників судового провадження, яке перебуває в нього на розгляді, показовою є справа «Лавентс проти Латвії» (Lavents v. Latvia). Заявник, звинувачений у шахрайстві при ліквідації банку, і його захисники стали об'єктом публічної критики головної в його справі судді. ЄСПЛ зазначив, що «п. Лтейнерт критикувала в пресі позицію захисту, висловлювала припущення про можливі результати розгляду справи до його завершення й виявляла подив стосовно того, що заявник наполягав на своїй невинуватості. На думку Суду, ці заяви означали, що суддя визначилася з результатами розгляду справи й була готова постановити

обвинувальний вирок ще до завершення розгляду справи по суті. Такі заяви суперечили ч. 1 ст. 6 Конвенції та змушували заявника серйозно побоюватися того, що суддя була упередженою. Отже, Суд постановив, що мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції щодо недостатньої неупередженості суду, а також дійшов висновку про відсутність необхідності розглядати цей епізод на предмет того, чи «був суд незалежним», як цього вимагає Конвенція.

Суд зауважив, що заяви п. Лтейнерг свідчили про те, що вона була переконана у вині заявника. Вона навіть запропонувала, щоб той довів, що не є винним. Така заява, на думку Суду, порушувала презумпцію невинуватості особи, яка є одним із фундаментальних принципів демократичної держави. Отже, Суд постановив, що мало місце порушення ч. 2 ст. 6 Конвенції» [5].

У справі «Хім і Прживечерський проти Польщі» (Chim and Przywieczerski v. Poland) ЄСПЛ, оцінюючи скаргу заявників на відсутність безсторонності за двоскладовим тестом (суб'єктивний та об'єктивний критерії), зауважив, що суддя робив різні заяви під час судового розгляду, зокрема щодо «40 мільйонів потерпілих» у справі. Він також дав інтерв'ю журналу, у якому хоча й відмовився коментувати судовий процес, але висловився за суворі покарання злочинцем і критикував те, що він уважав атмосферою безкарності. ЄСПЛ наголосив, що, аби уникнути будь-яких сумнівів у неупередженості судді, було б краще, щоб він зовсім утримався від вираження своєї думки в ЗМІ. Проте в цій справі порушення п. 1 ст. 6 Конвенції не встановлено. ЄСПЛ відзначив, що висловлювання судді на підтримку жорсткої кримінальної політики не дають підстав припускати, що він уважав заявників винуватими [6].

Наведені приклади свідчать, що судді не просто повинні бути стриманими й обачними у своїх коментарях з приводу конкретних справ. Їм загалом доречно утриматися від оцінювання подій, які так чи інакше можуть бути розцінені як такі, що мають безпосередній стосунок до обставин справи, щоб не поставити під сумнів свою об'єктивність і неупередженість.

Окремий інтерес становлять публічні обговорення судової реформи за участі суддів, адже чимало її заходів, зокрема, в Україні спрямовані безпосередньо на зміни в їхньому правовому статусі, що не завжди знаходить підтримку та викликає шквал критики. Тому подекуди риторика суддів може відзначитися сарказмом чи надмірною різкістю у висловлюваннях, що є несумісним із нейтральністю, яка вимагається від представників правосуддя.

Консультативна рада європейських судів із цього приводу зауважила про необхідність дотримання балансу між правом суддів на свободу думки, вираження поглядів і вимогою нейтральності: «Суддям необхідно, навіть якщо їхнє членство в політичній партії або участь у публічних дискусіях щодо основних проблем у суспільстві неможливо заборонити, утримуватися від будь-якої політичної діяльності, що підриває їхню незалежність або загрожує їхній неупередженості. Проте суддям має бути дозволено брати участь у дискусіях, які стосуються національної судової політики» [7].

Мабуть, одним із найвідоміших нині актуальних рішень, у якому ЄСПЛ сформулював позицію щодо права судді публічно критикувати заходи, спрямовані на реформування судової влади, є рішення в справі «Бака проти Угорщини» (Baka v. Hungary). Заявник стверджував, що був позбавлений повноважень Голови Верховного Суду внаслідок публічного висловлювання ним як Головою Верховного Суду й Національної ради юстиції своїх поглядів на законодавчі реформи, що стосуються судової системи (незалежності й незмінюваності суддів, змін у судустрої, зниження пенсійного віку для суддів тощо). З урахуванням обставин справи, послідовності всіх її подій ЄСПЛ дійшов висновку, що «дострокове припинення повноважень заявника як Голови Верховного Суду становило втручання у здійснення ним права на свободу вираження поглядів, гарантоване ст. 10 Конвенції». При цьому підкреслив, що «питання, які стосуються функціонування системи правосуддя, належать до сфери публічного інтересу й загалом користуються високим ступенем захисту за ст. 10 Конвенції... Навіть якщо обговорюване питання має політичний інтерес, це само по собі є недостатнім для того, щоб перешкоджати судді висловлюватися з цього приводу... Питання, що стосуються розподілу влади, можуть бути пов'язані з дуже важливими проблемами демократичного суспільства, щодо яких громадянськість має право бути поінформованою та які належать до сфери політичних дискусій» [8].

Доволі часто, критикуючи стан функціонування судової влади та здійснення правосуддя, судді не залишають поза своєю увагою поведінку своїх колег, критичні зауваження на адресу яких залежно від обставин також можуть бути розцінені як такі, що підривають авторитет судової влади та статусу судді.

Наприклад, у справі «Кудешкіна проти Російської Федерації» (Kudeshkina v. Russian Federation) заявниця, яка була суддею і балотувалася в Державну Думу, під час різних

інтерв'ю критикувала стан незалежності суддів і звинувачувала голову суду в тиску на суд. У результаті дисциплінарного провадження її повноваження було припинено. У рішенні ЄСПЛ нагадав, що «питання, які стосуються функціонування системи правосуддя, становлять загальний інтерес, їх обговорення користується захистом ст. 10 Конвенції. Однак ЄСПЛ неодноразово підкреслював особливу роль у суспільстві судової системи, яка, будучи гарантом справедливості, основоположною цінністю правової держави, повинна користуватися суспільною довірою для успішного виконання своїх функцій. Отже, може виникнути необхідність захисту цієї довіри від деструктивних і переважно необґрунтованих звинувачень, особливо з урахуванням того, що судді, які стали об'єктом критики, пов'язані обов'язком обачності, яка змушує їх утриматися від відповідей... ЄСПЛ уважає, що посадові особи, які працюють у судовій сфері, зобов'язані демонструвати стриманість при здійсненні свободи вираження думки в усіх випадках, коли авторитет і безпристрасність правосуддя можуть бути поставлені під сумнів». Водночас, виходячи з обставин справи, ЄСПЛ відмітив, що «навіть якщо обговорюване питання має політичний відтінок, цього факту самого по собі не достатньо, щоб перешкоджати судді висловлюватися на цю тему ... навіть якщо заявниця допустила певну частку перебільшення й узагальнення, характерних для передвибірчої агітації, її висловлювання не були повністю позбавлені фактичної основи й, отже, повинні були розглядатися не як необґрунтований особистий випадок, а як добросовісний коментар з питання, яке становить загальний інтерес» [9].

Іншими були обставини справи «Ді Джованні проти Італії» (*Di Giovanni v. Italy*), у якій ЄСПЛ не знайшов порушень ст. 10 Конвенції. Заявниця, яка була головою суду в м. Неаполі, в інтерв'ю розповіла про зловживання під час конкурсу на зайняття посади судді на користь одного з кандидатів. Проводилося розслідування кримінальної справи. У подальшому була ще низка публікацій, у яких ім'я судді з Неаполя пов'язувалося з втручанням у процедуру конкурсу. Дисциплінарний орган визнав заявницю частково винною в порушенні обов'язку лояльності й поваги до членів Вищої ради магістратури Італії та колеги, якого легко було ідентифікувати на підставі опублікованих у газеті тверджень, та оголосив їй попередження. ЄСПЛ нагадав про те, що на суддів покладається зобов'язання бути обачними і стриманими, і дійшов висновку, що посягання на свободу вираження заяв-

ницею своєї думки було спільномірним, відмітивши, що серйозні чутки, які заявниця оприлюднила в інтерв'ю стосовно колеги-судді, якого можна було ідентифікувати, не залишивши йому шансу на тлумачення сумнівів на його користь, виявилися абсолютно необґрунтованими [10].

Наведені приклади та позиції не вичерпують усієї проблематики дотримання суддівської етики в контексті реалізації права судді на свободу вираження думки. Актуальними й такими, що потребують уваги в межах окремих публікацій, є питання етики висловлювань судді під час лекцій, у наукових публікаціях, спілкування в соціальних мережах і повсякденному житті. Тому ми звернемося до їх аналізу в певній перспективі.

Висновки

Підсумовуючи, необхідно підкреслити, що право судді на свободу думки, висловлювань, вільне вираження поглядів є його невід'ємним правом як людини та громадянина. Проте це право належить до тих, реалізація яких обмежується його професійним статусом, невід'ємним складником якого є етика судді. Реалізація суддею права на свободу висловлювань є необхідною умовою розвитку демократичної держави, у якій судова влада комунікує із суспільством і впливає на процеси державотворення. Водночас, виражаючи свою думку, суддя повинен дотримуватися етичних стандартів і не ставити під загрозу базові для правової держави цінності, серед яких – авторитет судової влади. Жодне його слово не має піддавати сумніву незалежність і неупередженість судді. Тож, реалізуючи своє право на свободу висловлювань, суддя повинен керуватися «етичною» триадою – стриманість, обачність, нейтральність.

Список використаних джерел:

1. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 р. : схвалено Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р. № 2006/23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67#Text.
2. Кодекс суддівської етики : затверджений Рішенням XI чергового з'їзду суддів України від 22 лютого 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>.
3. Хотинська-Нор О.З. Деонтологічні засади взаємодії адвоката та суду в процесі здійснення судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 51. Т. 2. С. 161–164.
4. Рішення Європейського суду з прав людини від 15 грудня 2005 р. у справі «Кіпріану проти Кіпру» (*Cyprianou v. Cyprus*). URL: <https://>

hudoc.echr.coe.int/eng#%22appno%22:%2273797/01%22,%22itemid%22:%22001-71671%22}}.

5. Рішення Європейського суду з прав людини від 28 листопада 2002 р. у справі «Лавентс проти Латвії» (Lavents v. Latvia). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_175#top.

6. Рішення Європейського суду з прав людини від 12 квітня 2018 р. у справі «Хім і Прживечерський проти Польщі» (Chim and Przywczerski v. Poland). URL: [7. Висновок № 3 \(2002\) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи про принципи та правила, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема питання етики, несумісної поведінки та неупередженості. URL: <https://court.gov.ua/inshe/mss/>.](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-182169%22}}.</p>
</div>
<div data-bbox=)

8. Рішення Європейського суду з прав людини від 23 червня 2016 р. у справі «Бака проти Угорщини» (Baka v. Hungary). URL: [9. Рішення Європейського суду з прав людини від 26 лютого 2009 р. у справі «Кудешкіна проти Російської Федерації» \(Kudeshkina v. Russian Federation\). URL: \[10. Рішення Європейського суду з прав людини від 9 липня 2013 р. у справі «Ді Джованні проти Італії» \\(Di Giovanni v. Italy\\). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-4595177-5556407&filename=003-4595177-5556407.pdf>.\]\(https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22appno%22:%2229492/05%22,%22itemid%22:%22001-91501%22}}.</p>
</div>
<div data-bbox=\)](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-163113%22}}.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Oksana Khotynska-Nor. Ethics of judge and freedom of expression of his/her opinion within the context of judgements of the European court of human rights

In any state governed by the rule of law, the judiciary takes a special place as a guarantor of justice and core values for democracy. Efficacy of its functioning depends on many factors, among which public confidence takes the most important place. Public confidence is being formed, inter alia, from the perspective of evaluation of the behaviour of the representatives of the judiciary, namely, judges, what imposes additional requirements, obligations and restrictions on them.

Thus, the judge in his/her professional and daily activity should observe the rules of professional ethics, directed to promotion of respect for the judge's high status and influence of the judiciary in the society.

The ethics component in the judge's status predetermines the specificity of the exercise of his/her rights, in particular, the right to freedom of speech and expression of opinion. This makes it possible to speak about the ethics of the judge's expression, which plays a crucial role in the conditions of development of communication between the judiciary and society. For that very reason, this issue is given special priority by the European Court of Human Rights, which defined and developed various positions in its judgements being valuable for development of the society, judge's status and field of justice of any country.

The system analysis of the key documents regulating the issue of judicial ethics in Ukraine enables to consider the ethics of the judge's expression in the following cases: in the process of administration of justice (during litigation); in public speeches, including mass media; in the process of conducting other types of activity not prohibited for a judge – literary, scientific and teaching activity; during Internet communication; in all-day life.

At the same time, the analysis of the case law of the European Court of Human Rights allows drawing special attention to public speeches of judges, among which it is possible to distinguish by the content those, which were examined by the judges; those, where the judicial reform measures were exposed to criticism; those, which contained critical comments of the judges with regard to their colleagues.

The results of the conducted analysis suggest that irrespective of different prerequisites, various circumstances and manifestation of the exercise by the judges of their right to freedom of expression, all cases are consolidated and judges are limited by the unified ethical triad, which should be borne in mind by each judge when expressing his/her position – restraint, caution and objectivity.

Key words: judiciary, influence of the judiciary, judge's status, ethics of judge, freedom of speech, freedom of expression, European Court of Human Rights.